

Надійшла до редколегії 06.11.2013

УДК 330.341.1

Аналіз шляхів удосконалення автоматизації обліку заробітної плати на підприємстві / І.А. Юр'єва, Т.В. Березіна // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - № 67 (1040) - С. 25-28. Бібліогр.: 6 назв.

Исследованы вопросы совершенствования ведения бухгалтерского учета путем ведения автоматизированного учета предприятия с помощью другого программного обеспечения. Установлены проблемы действующей программы, которые вызвали необходимость в этом и предложен более современный и удобный программный продукт. Предоставлена информация по программе и проведен анализ на предмет удовлетворения потребностей всех уровней управления трудом и его оплатой на БУ «Укрбургаз».

Ключевые слова: автоматизация, оплата труда, программный продукт, ІС: Предприятие, заработная плата.

The issues of improving the accounting by maintaining a computerized accounting venture with other software. Some problems were existing program that caused the need for this and proposed a more modern and user friendly software. Provides information on the program and the analysis for the needs of all levels of governance and remuneration at BU "Ukrburgaz."

Keywords: automation, salary, software, ІС: Enterprise, wages.

УДК 338.512

О. І. ЧЕРНИШЕНКО, здобувач, НТУ «ХПІ», економіст І кат.

ДНВП «Об'єднання Комунар», Харків;

М. І. ЛАРКА, канд. екон. наук, проф. НТУ «ХПІ»;

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДА РОЗПОДІЛУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті розглянуто методики розподілу непрямих витрат на промислових підприємствах для визначення собівартості одиниць продукції. Дано визначення непрямих витрат, розглянуто складові непрямих витрат. Зроблено висновок щодо вибору оптимального методу розподілу непрямих витрат.

Ключові слова: витрати, непрямі витрати, повна собівартість продукції, ставка розподілу, підприємство.

Вступ. В ринкових умовах собівартість продукції є одним з найважливіших показників ефективності виробничо-господарської діяльності промислових підприємств. Від її рівня залежать фінансові результати

діяльності підприємства, величина прибутку, а також можливості для реалізації інвестиційних та соціальних програм.

Для того щоб запропонувати покупцям продукцію за конкурентоспроможною ціною, керівництву підприємства необхідна точна інформація про собівартість окремих видів продукції.

Зіставляючи собівартість продукції з актуальними на ринку цінами, керівники підприємств розглядають доцільність її створення і виробництва, приймають рішення про розподіл виробничих потужностей між різними видами продукції, про додаткові інвестиції у виробниче обладнання і т. ін.

Однією з основних проблем, пов'язаних з визначенням повної собівартості одиниці продукції, є необхідність правильного розподілу непрямих витрат.

Якщо окремі види продукції, що випускається, приносять невисокий прибуток, це може привести до прийняття рішення про припинення їх виробництва. При цьому слід враховувати, що така ситуація нерідко є результатом невірної розподілу непрямих витрат між окремими видами продукції.

Некоректний розподіл накладних витрат може привести:

- до такого рівня цін на окремі продукти, який не відповідає поточній ситуації на ринку;
- до необгрунтованого зниження обсягів виробництва деяких продуктів;
- до невірної оцінки діяльності підрозділів підприємства.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідженню проблеми розподілу непрямих витрат на підприємствах присвячено багато праць сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: Палій В.Ф. [1], Друрі К. [2], Апчер А. [3], Гуцайлюк З.В [4], Іванов Ю., [5], Орлов О.[6], та ін.

Мета статті. Дослідження непрямих витрат промислових підприємств, а також вибір та обгрунтування оптимального методу розподілу непрямих витрат, що дасть змогу співробітникам економічних підрозділів підприємства точно калькулювати собівартість продукції, визначати фінансові результати та приймати на цій основі релевантні управлінські рішення.

Постановка проблеми. Питанню розподілу непрямих витрат присвячено багато праць науковців, проте питання вибору оптимального методу розподілу накладних витрат на промислових підприємствах досі залишається відкритим.

Практика свідчить, що незважаючи на те, що непрямі витрати становлять значну частину собівартості, у більшості підприємств немає чіткої стратегії управління ними. Тим часом збільшення частки подібних витрат у загальному обсязі витрат робить цю проблему стратегічно важливою.

Тому в процесі дослідження було поставлено завдання чітко визначити

непрямі витрати, розглянути методичні підходи до розподілу непрямих витрат та зробити висновок, щодо вибору оптимального методу їх розподілу на промислових підприємствах.

Матеріали досліджень. В даний час спостерігається тенденція зростання частки непрямих витрат в загальному обсязі витрат. Вона викликана насамперед впровадженням новітніх технологій виробництва, автоматизацією бізнес-процесів, зростанням витрат на інформаційні технології, маркетинг, управління персоналом, НДДКР та ін.

Непрямі витрати – це витрати, які не можуть бути віднесені прямо тобто безпосередньо на собівартість конкретного виду продукції.

До непрямих витрат належать витрати, пов'язані з виробництвом кількох видів продукції (наприклад, загальновиробничі), що включаються до виробничої собівартості за допомогою спеціальних методів [7].

Віднесення їх на собівартість конкретних видів продукції здійснюється пропорційно обраній на підприємстві базі розподілу. Вибір способу розподілу та відповідного коефіцієнта розподілу залежить від галузевих особливостей і розмірів підприємства, його організаційної структури, асортименту продукції, що випускається і ряду інших факторів.

Для розподілу накладних витрат між різними видами продукції на промислових підприємствах застосовуються наступні бази розподілу:

1. Час роботи основних виробничих робітників (трудомісткість виготовлення) – широко застосовується з двох причин: відображає витрати прямої праці; інформація про витрачені людино-години на виробництво конкретної продукції зазвичай міститься в нарядах і в робочих картах. Коефіцієнт розподілу визначається шляхом ділення загальної суми виробничих накладних витрат на загальне число витрачених людино-годин.

2. Заробітна плата основних виробничих робітників. Використання цього показника бажано в тих випадках, коли заробітна плата займає більшу питому вагу в загальновиробничих витратах, ніж витрати на утримання та експлуатацію обладнання.

3. Машино-години. У минулому цей показник застосовувався рідко в зв'язку з відсутністю інформації про час роботи конкретного обладнання, витраченого на випуск конкретної продукції. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку дозволяє вирішити цю трудомістку роботу.

4. Прямі витрати. Непрямі виробничі витрати розподіляються пропорційно вартості спожитих на продукт основних матеріалів і основної заробітної плати виробничих робітників.

5. Витрати основних матеріалів. У цьому випадку застосовуються ставки розподілу накладних витрат у відсотках від вартості використаних основних матеріалів.

6. Об'єм виробленої продукції в натуральному вираженні. Цей метод

можна застосовувати лише за умови, якщо підрозділом виготовляється лише один вид продукції. При використанні цього показника в якості бази розподілу на продукцію з різною трудомісткістю будуть припадати рівні накладні витрати.

7. Розподілення пропорційно кошторисним (нормативним) ставкам. Ставка розраховується або по підприємству в цілому, або для кожного підрозділу окремо. Єдину ставку розподілу накладних витрат доцільно використовувати лише тоді, коли на всі роботи у всіх підрозділах витрачається приблизно однаковий час. Якщо на ці роботи витрачається різний час, то необхідно встановити ставки розподілу накладних витрат по кожному підрозділу, щоб на всі види продукції розподілялися фактично відповідні їм накладні витрати.

В якості бази розподілу можуть застосовуватись також і інші показники.

Щоб показати як вибір методу розподілу непрямих витрат впливає на величину виробничої собівартості нами було проведене практичне дослідження на матеріалах ДНВП «Об'єднання Комунар».

Для аналізу було обрано продукцію, яка займає найбільшу питому вагу в обсязі виготовленої продукції в 1–3 кварталах 2013 р.

Вихідні данні (витрати за калькуляційними статтями) представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Витрати за калькуляційними статтями для трьох основних видів продукції

Статті витрат	Од. вим.	Комплектуючі для вагонів серії 779	Комплектуючі для вагонів метрополітену моделей 81-7021, 81-7022	Комплектуючі для вагонів моделей 61-425, 61-4177, 61-4179
Трудомісткість виготовлення	тис. н-годин	450	300	250
Основні матеріали	тис. грн	5200	5000	4500
Основна заробітна плата	тис. грн	6300	4200	3500
Додаткова заробітна плата	тис. грн	2205	1470	1225
Відрахування	тис. грн	3185,12	2123,42	1769,51
Сума загальновиробничих витрат	тис. грн	50000		

Для ілюстрації впливу бази розподілу накладних витрат на величину виробничої собівартості нами були застосовані наступні бази розподілу загальновиробничих витрат (ЗВВ):

а) пропорційно основній заробітній платі основних виробничих робітників (формули 1,2):

$$K_{ЗВВ} = \frac{\sum ЗВВ \times 100}{\Phi ЗП_{ОСН ОВР}} ; \quad (1)$$

де $K_{ЗВВ}$ – коефіцієнт (%) загально виробничих витрат,

$\sum ЗВВ$ – сума загально виробничих витрат згідно з кошторисом, тис. грн.,

$\Phi ЗП_{ОСН ОВР}$ – фонд основної заробітної плати основних виробничих робітників, тис. грн.,

$$ЗВВ_i = \frac{K_{ЗВВ}}{100} \times ЗП_{ОСН_i} ; \quad (2)$$

де $ЗВВ_i$ – величина загально виробничих витрат, що припадають на одиницю і-го виду продукції, грн., $ЗП_{ОСН_i}$ – основна заробітна плата на одиниці і-го виду продукції, грн.

б) пропорційно вартості основних матеріалів (формули 3,4):

$$K_{ЗВВ} = \frac{\sum ЗВВ \times 100}{\sum МАТ_{ОСН}} ; \quad (3)$$

де $\sum МАТ_{ОСН}$ – сума вартості основних матеріалів на виробничу програму, тис. грн.,

$$ЗВВ_i = \frac{K_{ЗВВ}}{100} \times МАТ_{ОСН_i} ; \quad (4)$$

де $МАТ_{ОСН_i}$ – вартість основних матеріалів на одиницю і-го виду продукції, грн,

в) пропорційно сумі прямих витрат (формули 5,6):

$$K_{ЗВВ} = \frac{\sum ЗВВ \times 100}{\sum ВИТР_{ПР}} ; \quad (5)$$

де $\sum ВИТР_{ПР}$ – сума прямих витрат на виробничу програму, тис. грн.,

$$ЗВВ_i = \frac{K_{ЗВВ}}{100} \times ВИТР_{ПР_i} ; \quad (6)$$

де $VITR_{PR_i}$ – прямі витрати на одиницю *i*-го виду продукції, грн.

Результати розрахунків величини загальновиробничих витрат, що припадають на одиницю трьох основних видів продукції та їх виробничої собівартості за вибраними методами представлено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Розрахунок величини загальновиробничих витрат та виробничої собівартості основних видів продукції

Продукція	Показник	База розподілу непрямих витрат пропорційно:		
		основна заробітна плата основних виробничих робітників	вартість основних матеріалів	сума прямих витрат
Комплектуючі для вагонів серії 779	ЗВВ	22500	18000	20800
	Виробнича собівартість	39840,12	57840,12	38140,12
Комплектуючі для вагонів метрополітену моделей 81-7021, 81-7022	ЗВВ	15000	17000	15700
	Виробнича собівартість	28093,42	45093,42	28793,42
Комплектуючі для вагонів моделей 61-425, 61-4177, 61-4179	ЗВВ	12500	15300	13500
	Виробнича собівартість	23744,51	39044,51	24744,51

Результати досліджень. На основі проведеного дослідження видно, що в залежності від вибраної бази розподілу величина ЗВВ, що припадає на одиницю продукції, змінюється в межах від 13,3% до 41,7%, а виробнича собівартість – від 51,7% до 64,4%. З цього можемо зробити висновок, що на одному і тому ж підприємстві, за одних і тих же умов, залежно від вибраної облікової політики, продукт може бути як більш прибутковим, так і менш прибутковим і навіть збитковим. Тому питання про вибір правильного критерію розподілу витрат є особливо значущим.

На наш погляд, найважливішим принципом вибору способу розподілу накладних витрат є максимальне наближення результатів розподілу до фактичного рівня витрат на даний вид продукції. Це впливає на достовірність визначення собівартості продукції і в кінцевому рахунку – на прибуток підприємства. Разом з тим обраний спосіб повинен відповідати прийнятим виробничим і технологічним процесам, обґрунтованим принципам обліку і калькулювання і бути не трудомістким і простим для розуміння. При виборі бази розподілу слід керуватися вимогами галузевих методичних рекомендацій з обліку, планування і калькулювання собівартості, якщо такі є, а там, де таких рекомендацій немає, – економічним сенсом і особливостями виробничої і комерційної діяльності підприємства.

Для того щоб розширити інформаційну базу для прийняття оптимальних управлінських рішень та підвищити її достовірність ми пропонуємо розраховувати виробничу собівартість за декількома методиками одночасно.

Теж саме ми пропонуємо і для розрахунку повної собівартості як бази для встановлення продажних цін. Вибір остаточного варіанту розрахунків, адекватного поточному моменту, пропонується залишити в компетенції вищого керівництва підприємства.

Висновки. Таким чином, аналізуючи рекомендовані в спеціальній літературі і застосовувані в практичній діяльності підприємств методи розподілу загальновиробничих витрат, ми дійшли висновку, що проблема зводиться до пошуків найбільш обґрунтованої бази розподілу. Слід зауважити, що яким би чином не розподілялись непрямі витрати, безумовної точності та стовідсоткової обґрунтованості у розподілі досягти практично неможливо, за винятком окремих випадків. Водночас розглянута проблема має широкую основу для проведення подальших досліджень.

Список літератури: 1. Палий В.Ф. Организация управленческого учета. - М.: Буратор Прес, 2003.- 224с. 2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Пер. с англ. / Под ред. С.А. Табалиной.- М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997.- 560с. 3. Управленческий учет: принципы и практика. Анчер А. Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова, А.И. Смирнова.- М.: Финансы и статистика, 2002.-952с. 4. Гуцайлюк З.В. Ще раз про місце і роль управлінського обліку в інформаційній системі господарюючих суб'єктів / З.В. Гуцайлюк // Бухгалтерський облік і аудит. - 2004.- №11.- С. 45-49. 5. Іванов Ю., Котлярова Є. "Реформована" собівартість (Калькулювання у промисловості) // Бухгалтерія. - 2001. - №20/1. - с. 45-51. 6. Орлов О., Рясных Е., Рудниченко Е. Нетрадиционный метод распределения накладных затрат // Економіст. - 2005. - №7. - с. 69-73. 7. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. №373.

Надійшла до редколегії 08.11.2013

УДК 338.512

Вибір оптимального методу розподілу непрямих витрат на промислових підприємствах / О.І. Чернишенко, М.І. Ларка // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 67 (1040) - С. 29-35. Бібліогр.: 7 назв.

В статье рассмотрены методики распределения косвенных расходов на промышленных предприятиях для определения себестоимости единицы продукции. Дано определение косвенных затрат, рассмотрены составляющие косвенных расходов. Сделан вывод относительно выбора оптимального метода распределения косвенных расходов.

Ключевые слова: затраты, прямые расходы, полная себестоимость продукции, ставка распределения, предприятие.

The article deals with determining the distribution of indirect costs in industry to determine the unit cost. The definition of indirect costs, considered components of indirect costs. The conclusion regarding the optimal method of distribution of indirect costs.

Keywords: costs, not direct costs, the total cost of production, the rate distribution, enterprise.